

PRINSJESDAG

21 september 2004

Prinsjesdag

Op de derde dinsdag van september wordt het nieuwe parlementaire jaar officieel geopend. De koningin leest de Troonrede voor aan het verzamelde parlement. Deze ceremonie wordt voorafgegaan door de rijtoer van de koningin in de Gouden Koets door Den Haag. Daarna wordt de begroting voor het komende jaar aan de Tweede Kamer gepresenteerd.

Doelgroep

Leerlingen in groep 7 en 8 van het basisonderwijs (10-12 jaar).

Vakken en kerndoelen

Oriëntatie op mens en wereld

Geschiedenis

Domein D (11)

Leerlingen kunnen perioden en gebeurtenissen uit hun eigen leven en uit de geschiedenis op een tijdbalk plaatsen en daarbij aanduidingen van tijd en tijdsindeling hanteren als: dagen, weken, maanden, jaargetijden, jaren, eeuwen, jaartellingen, perioden.

Domein E (14)

Leerlingen kennen in grote lijnen de volgende belangrijke hedendaagse en historische gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen in de geschiedenis:

de naoorlogse samenleving in Nederland

Samenleving (18)

De leerlingen kennen enkele hoofdzaken van staatsinrichting en de rol van de burger daarin. Het gaat in elk geval om:

- het landsbestuur: regering, Eerste en Tweede Kamer
- de betekenis van de monarchie in Nederland
- het Koninkrijk der Nederlanden

Doelstellingen

- De leerling kent de betekenis van Prinsjesdag.
- De leerling weet wat inkomsten en uitgaven zijn en wat een begroting is
- De leerling heeft inzicht in de verschillen met andere landen als het gaat om de opening van het parlementaire jaar

Dank

De Haagse fotograaf Harry van Reeken was zo vriendelijk ons toestemming te geven voor het gebruik van zijn foto's van Prinsjesdag 1999. Het ministerie van Financiën gaf toestemming voor plaatsing van de foto van het koffertje.

De foto's van de Ridderzaal en de bankbiljetten zijn gemaakt door Antoon Seelen. De foto van de Britse parlamentsgebouwen is met toestemming overgenomen van <http://www.freefoto.com>.

W

werkbladen

De troonrede

Na de grote vakantie begint tussen half augustus en begin september voor alle kinderen het nieuwe schooljaar weer.

Op Prinsjesdag begint het nieuwe jaar voor de regering en de leden van het parlement.

Op die dag spreekt de koningin in de Ridderzaal in Den Haag de leden van de Eerste en Tweede Kamer toe. De Eerste en Tweede Kamer hebben niets te maken met de kamers bij jou thuis. Samen vormen de Eerste en Tweede Kamer ons parlement of met een duur woord de 'Staten-Generaal'. De mensen die in het parlement zitten worden door alle volwassen Nederlanders gekozen en zij maken de wetten en regels waar iedereen zich aan moet houden. De toespraak van de koningin noemen we de Troonrede. In de Troonrede vertelt de koningin hoe het met ons land gaat en wat de regering van plan is in het komende jaar te gaan doen. Volgens de Grondwet van Nederland (de belangrijkste wet van ons land) moet er één keer per jaar een Troonrede worden voorgelezen.

Het Binnenhof met de Ridderzaal – foto: Antoon Seelen

De koningin mag niet zelf bepalen wat ze gaat voorlezen. Dat doen de ministers. Elke minister schrijft op wat hij of zij komend jaar van plan is te gaan doen. De minister-president (Jan Peter Balkenende) verzamelt die plannen en maakt er één verhaal van. Als de koningin klaar is met voorlezen staat de voorzitter van de Eerste Kamer op en roept: "Leve de koningin".

1. Schrijf zelf een troonrede. Schrijf een opstel waarin je aangeeft welke maatregelen er volgens jou in het komende jaar genomen moeten worden, bijvoorbeeld op jullie school of in de stad of het dorp waar je woont. Laat je fantasie de vrije loop.
2. De premier is de belangrijkste minister. Daarom wordt hij ook wel eerste minister genoemd. Onze premier heet Jan Peter Balkenende. Ken je nog namen van andere ministers?

Begroting

Na de koningin is de minister van Financiën aan de beurt. Hij gaat over de portemonnee van de regering. Hij heeft een koffertje bij zich waarin de 'Miljoenennota' en de begroting zitten. In de Miljoenennota staat de financiële toestand van Nederland beschreven. Daarin staat hoe goed of hoe slecht het gaat met ons land. En of de minister geld overhoudt of juist tekort komt. Bij het aanbieden van de begroting vertelt de minister hoe de regering denkt de plannen die de koningin heeft voorgelezen te gaan betalen. De begroting is een lijstje met de inkomsten die de regering hoopt binnen te krijgen en de uitgaven die ze daarvan denkt te kunnen betalen.

Het grootste deel van de inkomsten bestaat uit belastingen die iedereen betaalt. Iedereen die een baan heeft, verdient daarmee geld. Je mag niet al dat geld houden, maar een deel moet je aan de regering betalen. Dat heet loonbelasting. Als je een auto hebt moet je wegenbelasting betalen. Bedrijven betalen belasting over de winst die ze maken. Maar ook als je snoep of speelgoed koopt, betaal je belasting. Dat heet omzetbelasting of BTW. Al die verschillende soorten belasting gaan in de schatkist van de regering. Over elk product dat je in de winkel koopt betaal je ook belasting. Jij bent dus ook belastingbetaler. Helaas

heb je nog niets te vertellen over wat er met jouw belastinggeld gebeurt. Daarvoor moet je minstens 18 jaar oud zijn. Dan mag je namelijk stemmen. Je kunt dan je stem uitbrengen op een van de kandidaten voor de Tweede Kamer. In de Tweede Kamer zitten 150 mensen. Zij bepalen, samen met de regering, waar ons belastinggeld aan wordt uitgegeven. Toch profiteer jij ook van de uitgaven van de regering. Denk maar aan je school. Het gebouw en het geld dat de leraren krijgen om jou les te geven, wordt door de minister van Onderwijs betaald. Net als boeken, schriften, potloden en computers op school. De meeste ministers willen elk jaar meer geld uitgeven. Het is dan ook elk jaar weer een heel karwei om de uitgaven en inkomsten een beetje in evenwicht te laten zijn. Een beetje teveel uitgeven is niet erg. Je krijgt dan wel een schuld en die moet je weer terugbetalen. Een beetje schuld is niet erg, maar het moet niet teveel worden, want ooit moet je die schuld weer terugbetalen.

Een begroting ziet er ongeveer zo uit:

Inkomsten		Uitgaven	
Loonbelasting	€ 300,00	Onderwijs	€ 250,00
BTW	€ 150,00	Gezondheidszorg	€ 150,00
Wegenbelasting	€ 50,00	Defensie	€ 75,00
Schuld	€ 0,00	Saldo	€ 25,00
Totaal	€ 500,00	Totaal	€ 500,00

Aan de linkerkant staan altijd de inkomsten, aan de rechterkant de uitgaven. In werkelijkheid zijn er veel meer inkomsten en uitgaven. En de bedragen zijn natuurlijk veel hoger. De Miljoenennota heet niet voor niks *Miljoenennota*. Vorig jaar ontving de minister meer dan 100 miljard euro (een miljard is duizend miljoen): het getal 100 met daarachter negen nullen (100.000.000.000).

1. Noem drie verschillende soorten belasting.
2. Maak zelf een begroting voor de komende week. Aan de ene kant zet je je inkomsten (bijvoorbeeld zakgeld). Aan de andere kant zet je al je uitgaven die je de komende week denkt te doen (snoep, speelgoed, cadeautjes). Als je geld overhoudt, heb je een overschot. Dat bedrag zet je ook aan de rechterkant en noem je saldo. Als je geld tekort komt, moet je lenen. Ook dat bedrag zet je op de begroting, maar aan de linkerkant en noem je schuld. Als je alle bedragen links en rechts optelt, moet je op hetzelfde bedrag uitkomen. Als je nog geen zakgeld krijgt, bedenk dan zelf een bedrag voor je inkomsten en wat je daarvoor zou willen kopen. Bedenk dat ook de minister niet zeker weet hoeveel geld hij volgend jaar binnenkrijgt en dat sommige dingen duurder of juist goedkoper kunnen zijn dan hij van tevoren denkt.
3. Op de foto zie je een aantal bankbiljetten of briefjes papiergeld.
 - a. Hoeveel zijn ze samen waard?
 - b. Welke heb je nog nooit in handen gehad?

De gouden koets

De koningin gaat niet te voet of op de fiets naar de Ridderzaal. Om ongeveer één uur 's middags stapt ze voor haar paleis (Paleis Noordeinde) in Den Haag in een speciale koets: de Gouden Koets. Deze koets wordt getrokken door acht paarden. Naast elk paard loopt een koetsier en naast de koets lopen nog eens aan iedere kant vier lakeien. Voor en achter haar lopen militairen in gala-uniform. In zo'n uniform ga je niet vechten. Dat trek je alleen aan bij feestelijke gelegenheden. Bij haar in de gouden koets zit prins Willem-Alexander. Andere leden van het Koninklijk Huis gaan in een gewone koets. Na een rijtoer van een half uurtje komen ze op het Binnenhof aan. Daar staan de gebouwen van het parlement en ook de Ridderzaal. Vanaf het moment dat de koets bij het paleis vertrekt tot aan de aankomst op het Binnenhof klinkt elke minuut een saluutschot om de bevolking te laten weten dat het staats-hoofd op weg is naar de Staten-Generaal. Na het voorlezen van de troonrede gaat de koningin met haar gevolg weer terug naar haar paleis en zwaait ze op haar balkon naar de mensen. Elk jaar staan veel mensen langs de kant om naar de stoet te kijken en een glimp van de koningin en de gouden koets op te vangen. Als jij in Den Haag woont heb je geluk. Op Prinsjesdag hebben alle schoolkinderen vrij.

*Fraai uitgedoste soldaten
vuren saluutschoten af
met een kanon*

foto: Harry van Reeken

*De Gouden koets rijdt door de straten van Den Haag. Sommige toeschouwers zijn feestelijk uitgedost.
–foto: Harry van Reeken*

De Gouden Koets is het officiële staatsierjtuig van het koningshuis. Ze werd op 7 september 1898 aan koningin Wilhelmina aangeboden toen zij koningin werd. Wilhelmina is de grootmoeder van koningin Beatrix. Het geld voor de koets werd ingezameld onder de bevolking van Amsterdam.

De koets is niet helemaal van goud. Van buiten is de koets met een dun laagje goud bekleed en rijk versierd. Van binnen is ze bekleed met zijde, geborduurd door meisjes uit de weeshuizen van Amsterdam.

Derde dinsdag

Prinsjesdag valt altijd op de derde dinsdag van september. Waarom nou juist op de derde dinsdag van september? Tot 1848 viel Prinsjesdag op de eerste maandag van oktober. Toen werd besloten om de opening van de Staten-Generaal te vervroegen naar de derde maandag van september. De kamerleden hadden dan meer tijd om over de voorstellen van de regering te praten. Er waren toen nog geen auto's en kamerleden die ver van Den Haag woonden, moesten al op zondag van huis om op tijd te zijn. De zondag was toen nog een echte rustdag, waarop je niet werkte en netjes naar de kerk ging. Prinsjesdag werd daarom in 1887 nog een dag verschoven naar de dinsdag.

Prinsjesdag was vroeger de benaming voor de verjaardag van prins Willem V die zo'n 200 jaar geleden leefde. Hij was een tijdje heel populair en op zijn verjaardag (8 maart) werd er overal in het land feest gevierd, zoals nu met Koninginnedag. In de negentiende eeuw besloot men de dag van de plechtige opening van de Staten-Generaal ook Prinsjesdag te noemen.

De Troonrede wordt uitgesproken in de Ridderzaal op het Binnenhof te Den Haag. De zaal is in 1280 in opdracht van graaf Floris V van Holland gebouwd. Van daar uit bestuurde hij het land. Daarna werd het gebouw honderden jaren lang gebruikt voor allerlei belangrijke bijeenkomsten. Daarna werd het verwaarloosd. Er werden markten gehouden en de Staatsloterij werd er gehouden. Aan het begin van de negentiende eeuw was het een soort kazerne en verpleegde men er gewonde soldaten. Aan het einde van de negentiende eeuw is men het gebouw gaan restaureren. De grootmoeder van koningin Beatrix (koningin Wilhelmina) las er in 1904 voor het eerst de Troonrede voor.

1. Als de koningin op het Binnenhof aankomt wordt het volkslied van Nederland gespeeld. Hoe heet dat?
2. Wie zal de troonrede uitspreken als koningin Beatrix er niet meer is?
3. Zoek in een encyclopedie of op internet op wanneer prins Willem V precies leefde.
4. Stel je hebt een penvriend of -vriendin in China. Schrijf hem of haar een brief waarin je duidelijk uitlegt wat Prinsjesdag betekent en wat er die dag gebeurt. Bedenk goed dat ze in China niet weten wat een koning of koningin is.

Troonredes elders in de wereld

Ook in andere landen vindt de officiële opening van het parlementaire jaar vaak met veel poeha plaats. In Groot-Brittannië wordt zelfs een ouderwets toneelstukje opgevoerd. Allereerst worden 's ochtends de kelders van het parlement doorzocht om te kijken of zich daar geen boeven verstopt hebben. In 1605 (dus bijna 400 jaar geleden) probeerde ene Guy Fawkes het parlement op te blazen met een flinke hoeveelheid buskruit die hij daar verstopt had. Om te voorkomen dat dat weer gebeurt, worden de kelders doorzocht door de lijfwachten van de koningin. Zij worden Beefeaters (Vleeseters) genoemd en zij vormen de oudste lijfwacht ter wereld. Ze bestaan al meer dan 500 jaar. Zij zijn op z'n middeleeuws verkleed, compleet met wapenrok. Om ongeveer 11 uur reist de Britse koningin Elizabeth II van haar paleis naar de parlementsgebouwen. Ook zij doet dat in een gouden koets. Haar kroon wordt apart naar het parlement gebracht. Deze wordt bewaard in de Tower in Londen.

De met juwelen versierde kroon van de Engelse koningin

Het paleis van Westminster waar het Britse parlement bijeenkomt – foto: Freefoto

Eén parlamentslid is de klos. Hij wordt door paleiswachten meegevoerd en gevangen gehouden in het paleis van de koningin. Pas als de koningin weer veilig en wel terug is in haar paleis wordt hij weer vrijgelaten. Als de koningin bij het parlementsgebouw aankomt, wordt ze voorafgegaan door de *Earl Marshall* (Opperceremoniemeester) en de *Lord Great Chamberlain*. Deze Lord Great Chamberlain is de bewaker van het paleis waarin het parlement bijeenkomt. Hij is gekleed in een paars hofkostuum en heeft de gouden sleutel van het paleis aan zijn riem hangen. Zij lopen achteruit, met hun gezicht naar de koningin.

De troonrede wordt voorgelezen in het Hogerhuis (onze Eerste Kamer). De leden van het Lagerhuis (onze Tweede Kamer) worden dan uitgenodigd naar het Hogerhuis oftewel het House of Lords te komen. Dat gebeurt door iemand die de 'Heer met de zwarte stok' genoemd wordt.

Hij is de boodschapper van de vorstin en is op z'n middeleeuws uitgedost met franjes aan zijn broek en voorzien van een zwaard. Als de parlementsleden hem zien aankomen gooien ze snel de deur dicht. Hij klopt drie keer met zijn zwarte houten stok met een gouden leeuw op de deur om de parlementsleden te vragen met hem mee te gaan. De parlementsleden weten nog niet of ze wel met hem mee willen gaan. Na een paar minuten gaat de deur toch open en volgen ze hem alsnog naar het Hogerhuis.

Amerika

De Verenigde Staten van Amerika vormen geen monarchie. Ze kennen dus geen koning of koningin. Hun staatshoofd is een president. Op dit moment is dat George W. Bush. Ook in de Verenigde Staten wordt elk jaar met veel poeha het parlementaire jaar geopend. Dat gebeurt daar in januari als de president de *State of the Union* voorleest aan het verzamelde parlement: het Congress. Dat bestaat uit het Huis van Afgevaardigden (vergelijkbaar met onze Tweede Kamer) en de Senaat (vergelijkbaar met onze Eerste Kamer). In de *State of the Union* kijkt de president terug op wat de regering het afgelopen jaar bereikt heeft en kondigt hij plannen aan voor het nieuwe jaar. Als de president de vergaderzaal binnenkomt, gaat iedereen staan om te applaudisseren. De Verenigde Staten waren ruim 200 jaar geleden nog een kolonie van Engeland. De *State of the Union* is dan ook een beetje afgekeken van de troonrede in Engeland. Maar de eerste president van de Verenigde Staten, George Washington, wilde niks te maken hebben met de pracht en praal waarmee de troonrede in Engeland gepaard ging. Hij trok daarom een gewoon bruin pak aan. In tegenstelling met Nederland en Engeland leest de Amerikaanse president zijn rede voor in het Huis van Afgevaardigden (de Tweede Kamer).

1. De Britse koningin heet Elizabeth. Ken je nog andere leden van het Britse koninklijke huis? En weet je ook wie de Britse premier (eerste minister) is?
2. De Britse koningin heeft een kroon op als ze de troonrede voorleest. Onze koningin Beatrix niet. Weet je waarom dat zo is?
3. Hoe heet de voorganger van George W. Bush als president van Amerika?
4. Hoe heet de Amerikaanse Tweede Kamer?
5. Hieronder zie je de vlaggen van Nederland, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten. Welke vlag hoort bij welk land?

H

Handleiding

De troonrede

Wat is de troonrede en wie spreekt deze uit?

1. U kunt de meest aansprekende eventueel voor laten lezen in de klas.
2. De ministers zijn: Jan Peter Balkenende (premier en Algemene zaken), Thom de Graaf (Bestuurlijke vernieuwing en Koninkrijksrelaties), Johan Remkes (Binnenlandse zaken), Ben Bot (Buitenlandse zaken), Henk Kamp (Defensie), Laurens Jan Brinkhorst (Economische zaken), Gerrit Zalm (Financiën), Piet Hein Donner (Justitie), Cees Veerman (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit), Maria van der Hoeven (Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen), Aart Jan de Geus (Sociale Zaken en Werkgelegenheid), Karla Peijs (Verkeer en Waterstaat), Hans Hoogervorst (Volksgezondheid, Welzijn en Sport), Sybilla Dekker (Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer), Rita Verdonk (Vreemdelingenzaken en Integratie), Agnes van Ardenne (Ontwikkelings-samenwerking).

Deze vraag kan met de hele klas beantwoord worden. Eventueel kunt u aan de hand van (kranten)foto's leerlingen vragen of ze weten welk portret van welke minister is. U vindt foto's van alle ministers op <http://www.regering.nl>.

Begroting

Wat is een begroting en hoe is deze opgebouwd?

1. Loonbelasting, inkomstenbelasting, BTW of omzetbelasting, vennootschapsbelasting, wegebelasting, winstbelasting.
2. Laat de kinderen (in kleine groepjes) hun begroting vergelijken en uitleggen waarom ze bepaalde uitgaven op hun begroting hebben staan.

3a. € 5 + € 10 + € 20 + € 50 + € 100 + € 200 + € 500 = € 885

3b. Waarschijnlijk de biljetten van 500 en 200 euro, misschien ook wel 100 euro.

De gouden koets en Derde Dinsdag

Traditie op Prinsjesdag is de toer door Den Haag met de gouden koets op de derde dinsdag van september. Waarom een gouden koets en waarom de derde dinsdag?

1. Het Wilhelmus.
2. Koning Willem-Alexander.
3. Willem V leefde van 1748-1806.
4. -

Troonredes elders in de wereld

Hoe gaat de opening van het parlementaire jaar in het buitenland?

1. De Britse kroonprins heet Charles. Hij was getrouwd met prinses Diana tot zij vijf jaar geleden bij een auto-ongeluk stierf. Hun kinderen heten William en Harry. Tony Blair is de naam van de Britse premier. Deze opdracht kan klassikaal gemaakt worden.
2. De Britse vorstin wordt officieel gekroond. Onze koningin wordt niet gekroond maar ingehuldigd. Zij heeft dan ook geen kroon om op te zetten.
3. Bill Clinton.
4. Het Huis van Afgevaardigden.
5. Van links naar rechts: De Britse, Amerikaanse en Nederlandse vlag.

Links

<http://www.koninklijkhuis.nl/monarchie/prinsjesdag.html>
Website van het koninklijk huis

<http://www.koninklijkhuis.nl/kindersite/kindersite.html>
Idem met een aparte kindersite

http://www.nrc.nl/dossiers/Rijksbegroting_2003/index.html
NRC-dossier over de vorige begroting

<http://prinsjesdag.minfin.nl/>
Website van het ministerie van Financiën over Prinsjesdag met onder meer een strip voor kinderen van groep 7 en 8 over de 'avonturen van het koffertje op Prinsjesdag'

<http://www.eerstekamer.nl/>
Informatie over Prinsjesdag en een aanklikbare plattegrond van de route van de Gouden koets

<http://www.parliament.uk/works/occasion.cfm#state>
Ceremoniële opening van het parlementaire jaar in Groot-Brittannië

<http://www.royal.gov.uk>
Officiële website van het Britse koninklijke huis